

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

PL. ÚS 12/05-10

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí pléna 12. mája 2005 predbežne prerokoval návrh Okresného súdu Košice - okolie na začatie konania o súlade čl. II zákona č. 670/2002 Z. z. o platových pomeroch sudcov v roku 2003 a o zmene zákona č. 385/2000 Z. z. o sudcoch a prísediacich a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení zákona č. 185/2002 Z. z. v časti o zmene účinnosti § 77 od 1. januára 2004, ako aj čl. I bodu 1 zákona č. 505/2003 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 385/2000 Z. z. o sudcoch a prísediacich a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a čl. I bodu 2 tejto novely upravujúceho nadobudnutie účinnosti § 77 od 1. januára 2005, ktoré sú súčasťou zákonného mechanizmu nadobúdania účinnosti § 77 zákona č. 385/2000 Z. z. o sudcoch a prísediacich a o zmene a doplnení niektorých zákonov ustanoveného v čl. IV tohto zákona, s čl. 1 ods. 1, čl. 2 ods. 2, čl. 141 ods. 1 a 2 a s čl. 144 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a takto

r o z h o d o l :

Návrh Okresného súdu Košice - okolie p r i j í m a na ďalšie konanie.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bol 10. marca 2005 doručený návrh Okresného súdu Košice - okolie (ďalej len „navrhovateľ“) na začatie konania o súlade právnych predpisov podľa čl. 125 ods. 1 písm. a) a čl. 130 ods. 1 písm. d) Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a podľa § 18 ods. 1 písm. d) a § 37 a nasl. zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“).

Navrhovateľ vo svojom návrhu okrem iného uviedol:

„Na Okresnom súde Trebišov bola podaná žaloba sudcom, ktorý prerušil výkon funkcie sudcu z dôvodu odchodu do starobného dôchodku ku dňu 1. 5. 2004 proti Okresnému súdu Trebišov, kde vykonával funkciu, na vyplatenie ďalšieho platu (14. platu) za rok 2003 a alikvótnej časti 13. platu k 1. 6. 2004 za rok 2004. Okresný súd Trebišov predložil spis Krajskému súdu v Košiciach na rozhodnutie o vylúčení sudcov Okresného súdu Trebišov podľa § 16 ods. 1 O. s. p. Krajský súd Košice uznesením - 11 NcC 81/04-32 zo dňa 28. 10. 2004 rozhodol, že sudcovia Okresného súdu Trebišov sú vylúčení z prejednávania a rozhodovania vecí vedenej pod sp. zn. 13 C 310/04 a prikázal vec Okresnému súdu Košice – okolie. (...)

Okresný súd Košice – okolie uznesením 13 C 13/04 zo dňa 25. 1. 2005 konanie prerušil podľa § 109 ods. 1 písm. b) O. s. p. keď dospel k záveru, že nie je oprávnený riešiť rozpor medzi všeobecne záväznými právnymi predpismi a Ústavou SR pričom rozhodnutie o uplatnenom nároku závisí od vyriešenia tejto skutočnosti. Uznesenie nadobudlo právoplatnosť dňa 19. 2. 2005.“

Navrhovateľ vychádza z toho, že

„z koncepcie právneho štátu možno vyvodit' jeho princípy (pozn.: označuje čl. 1 ods. 1 a čl. 2 ods. 2 ústavy), medzi ktoré sa spravidla zaraďujú del'ba moci, vzájomné brzdy a rovnovážnosť moci i právna istota (...) S uplatňovaním princípu právnej istoty, ako nedielnej súčasti právneho štátu sa spája aj požiadavka po všeobecnej platnosti, trvácnosti, stabilite, racionalite a spravodlivom obsahu právnych noriem. (...)

Znakom právneho štátu je vytváranie právnej istoty tak pri prijímaní zákonov a ďalších všeobecne záväzných právnych predpisov, ako aj pri ich uplatňovaní štátnymi orgánmi (vid'. II. ÚS 34/95).

Ústavný súd zároveň v náleze PL. ÚS 15/98 vyslovil, že Národná rada SR je viazaná Ústavou SR v rovnakej miere ako všetky ostatné štátne orgány SR a pri uplatnení svojej zákonodarnej pôsobnosti môže prijať ľubovoľný zákon, pokiaľ takýmto zákonom neprekročí rámec daný ústavou. (...)

Je teda zrejmé, že aj zmena zákona upravujúca platové pomery sudcov, ako ústavných činiteľov, je povinná rešpektovať ústavou upravenú a garantovanú nezávislosť súdnej moci v zmysle čl. 141 ods. 1, 2 (a) 144 Ústavy SR.

Z tohto ustanovenia vyplýva, že nezávislosť a nestrannosť sú nevyhnutnými atribútmi súdnej moci a je možné považovať ich za ústavné zásady. (...)

Uznesenie Ústavného súdu SR zo dňa 4. 7. 2000 (PL. ÚS 52/99) riešilo podrobne otázku platových pomerov sudcov, ako súčasť sudcovskej nezávislosti. (...)

V rozhodnutí uviedol, že legitímnym dôvodom umožňujúcim prijatie opatrení na tzv. zmrazenie platov sudcov je existujúci plat a potreby ekonomiky štátu. Zároveň ale uviedol, že neprimeraná doba jeho uplatňovania, ako aj spôsob a rozsah opatrenia neodrážajúceho potreby ekonomiky štátu, mohli by sa dostať do nesúladu s ústavnými zásadami vlastnými právnemu štátu, akými sú zákaz svojvôle v činnosti štátnych orgánov, zásada primeranosti (proporcionality) a to tak, pokiaľ ide o rozsah takýchto opatrení, ako aj dobu nevyhnutnú pre ich legitímne použitie, zákaz diskriminácie pri ich prijímaní a uplatňovaní a pod.

Pri rozhodovaní ústavného súdu v tomto konaní v časti týkajúcej sa sudcov všeobecného súdnictva bol posudzovaný aj nesúlad § 19b zák. č. 420/1991 Zb. o platových pomeroch sudcov a súdnych čakatel'ov.

Pri rozhodovaní ústavného súdu taktiež platí princíp, že sa musia zohľadňovať zmeny, ku ktorým došlo v čase po rozhodnutí tohto súdu, týkajúce sa predmetu tohto sporu. Oproti obdobiu rozhodnutia ústavného súdu (4. 7. 2000) došlo k legislatívnym zmenám pri úprave postavenia nezávislosti súdnictva a sudcov z hľadiska ústavných i zákonných garancií.

Novými ústavnými garanciami (v zmysle ust. zák. č. 90/2001 Z. z. účinného od 1. 7. 2001) je nezlučiteľnosť výkonu funkcie sudcu s inými činnosťami (čl. 165 Ústavy SR),

tretnoprávna imunita (čl. 136 ods. 3 Ústavy SR) a nepreložiteľnosť sudcu bez jeho súhlasu (okrem rozhodnutia disciplinárneho senátu) v zmysle čl. 148 ods. 1 Ústavy SR.

Týmito zmenami v Ústave SR ústavodarca akceptoval potrebu posilňovania nezávislosti a samostatnosti súdnej moci (...)

Pri úprave platových pomerov ako jednej z osobitných záruk sudcovskej nezávislosti došlo k zmene ku dňu 1. 1. 2001 prijatím nového statusového zákona, ktorý upravuje aj plat sudcu (zák. č. 385/2000 Z. z. v platnom znení). Uvedený právny predpis zrušil predchádzajúci zák. č. 420/1991 Zb. vrátane noviel.

Z ustanovenia § 65 tohto zákona vyplýva, že plat sudcu tvorí, ako nároková (obligatórna) dávka, aj ďalší plat. Podmienky vyplatenia ďalšieho platu sú ustanovené v § 77 cit. zák.

Podľa § 77 sudcovi patrí v každom polroku kalendárneho roka ďalší plat vo výške funkčného platu patriaceho za mesiac máj alebo za mesiac november, ak (...)

Je teda zrejmé, že sudcovi patrí tzv. 13. a 14. plat po splnení podmienok uvedených v § 77.

Účinnosť tohto ustanovenia bola odložená na obdobie od 1. 1. 2003. Dôvodom na tzv. zmrazenie ďalšieho platu bola aktuálna ekonomická situácia štátu od roku 2000 a prioritá dôsledného hmotného zabezpečenia sudcov odchádzajúcich do dôchodku (výplatou odchodného a príplatku k dôchodku), s čím sa celý sudcovský zbor stotožnil. (...)

Výkon nezávislej rozhodovacej činnosti sudcu principiálne nepripúšťa odmeňovanie sudcu fakultatívnou dávkou (t. j. odmenou) z dôvodu, že sa musí vylúčiť možnosť faktického ovplyvňovania rozhodovacej činnosti sudcu prostredníctvom hmotnej zainteresovanosti fakultatívnou dávkou, ktorá sa priznáva rozhodovaním orgánov správy súdnictva, ktoré podliehajú ministrovi spravodlivosti ako predstaviteľovi výkonnej moci. Skutočnosť rozdielnej povahy výkonu činnosti sudcu (u ktorého je upravené nezávislé postavenie v ústave) a iných profesií, vykonávajúcich činnosť v záujme štátu, pripúšťa finančné obmedzenie sudcu za výkon rozhodovacej činnosti odmeňovaním fakultatívnou dávkou. Uvedené obmedzenie (diskrimináciu) je preto potrebné náležite kompenzovať zabezpečením plnenia priznaných obligatórných náležitostí platu sudcu, t. j. aj ďalšieho platu 2 x v roku (13. a 14. plat). (...)

V tejto súvislosti nemožno prehliadnúť skutočnosť, že u iných profesií pracovníkov, ktorí vykonávajú činnosti v záujme štátu a majú nárok na ďalší plat – 13. a 14. plat (subjekty uvádzané v zák. č. 73/1998 Z. z.) a postavenie ktorých nie je upravené ako nezávislé, na základe rozhodnutia výkonnej a zákonodarnej moci sa zabezpečilo, že im priznané ďalšie platy boli vyplatené v celom rozsahu v roku 2003 a 2004. Tento postup je možné hodnotiť len ako prejav neprípustnej ľubovôle štátneho orgánu, ktorý zabezpečil plnenie opodstatnene priznaného nároku len vytypovaným profesiám (z nezistiteľných a nezverejnených dôvodov), pričom vôbec nerešpektoval osobitosť postavenia sudcov, ako ústavných činiteľov, ktorí majú ústavou garantované nezávislé postavenie ako výnimočnú črtu tohto orgánu verejnej moci (nie orgánu verejnej správy). Ide jednoznačne o porušenie právnej istoty pri uplatňovaní zákona orgánmi výkonnej a zákonodarnej moci.

Rozhodnutím zákonodarcu o odklade účinnosti výplaty 14. platu sudcom v roku 2003 a 2004 porušil zákonodarný zbor zásadu právnej istoty nerešpektovaním požiadavky všeobecnej platnosti, stability a trvácnosti právnej normy zásahom do zákonnej garancie nezávislého súdnictva, zásadu proporcionality, pokiaľ ide o rozsah a dobu nevyhnutnú pre legitímne použitie odkladu účinnosti výplaty 14. platu, zákaz svojvôle v činnosti štátneho orgánu, pričom rozsah opatrenia neodráža potreby ekonomiky štátu (ide o ekonomicky nezdôvodniteľné úspory na úkor nezávislej súdnej moci), čím dochádza reálne k ohrozeniu sudcovskej nezávislosti, čo nie je v súlade s ústavnou úpravou nezávislosti a nestrannosti súdnictva. Porušením tejto zákonnej záruky nezávislosti sudcu dochádza k ohrozeniu nezávislosti súdu a tým aj čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.

Na základe uvedených skutočností navrhovateľ navrhol, aby

„Ústavný súd SR vyslovil nesúladsť čl. II zák. č. 670/2002 Z. z. z 19. 11. 2002 o platových pomeroch sudcov v roku 2003 a zmene zák. č. 385/2000 Z. z. o sudcoch a prísediacich v časti o zmene účinnosti § 77 od 1. 1. 2004, čl. I bod 1 zák. č. 50/2003 Z. z. (pozn.: správne č. 505/2003 Z. z.) z 28. 10. 2003, ktorým sa mení a dopĺňa zák. č. 385/2000 Z. z. o sudcoch a prísediacich a v bode 2) tejto novely upravujúcej nadobudnutie účinnosti § 77 od 1. 1. 2005 s čl. 1 ods. 1, čl. 2 ods. 2, čl. 141 ods. 1, 2, čl. 144 ods. 1 Ústavy SR.“

Ústavný súd návrh podľa § 25 ods. 1 zákona o ústavnom súde prerokoval na neverejnom zasadnutí pléna a dospel k názoru, že ho podala oprávnená osoba podľa čl. 130 ods. 1 písm. d) ústavy, resp. § 18 ods. 1 písm. d) zákona o ústavnom súde, že návrh spĺňa náležitosti ustanovené zákonom o ústavnom súde, nie je neprípustný a nie sú dané dôvody na jeho odmietnutie podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde.

Z návrhu na začatie konania vyplynulo, že navrhovateľ namieta opakované „posúvanie“ účinnosti § 77 zákona č. 385/2000 Z. z. o sudcoch a prísediacich a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a „odkladanie“ vzniku v ňom ustanovených nárokov novelizáciou čl. IV tohto zákona, a to tak, že označil dve z dosiaľ vykonaných noviel uvedeného čl. IV, čím podľa názoru ústavného súdu identifikoval právny predpis, ktorý má byť predmetom konania o súlade právnych predpisov podľa čl. 125 ods. 1 písm. a) ústavy v spojení s § 20 a s § 37 ods. 3 zákona o ústavnom súde.

Na základe uvedených skutočností ústavný súd rozhodol o prijatí návrhu na ďalšie konanie, tak ako to je uvedené vo výroku tohto uznesenia (§ 25 ods. 1 a 3 zákona o ústavnom súde).

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 12. mája 2005